

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Meerzijdig partijdig werken rond seksueel misbruik

Studiemiddag van de sectie Contextuele therapie van de NVRG, 4 november 2009 te Utrecht.

Op deze vierde studiemiddag van de sectie Contextuele therapie stond het meerzijdig partijdig werken rond seksueel misbruik centraal. Hanneke Sauren, seksuoloog, contextueel therapeut, docent bij Leren Over Leven en medewerker bij Clas (Contextuele behandeling en leergroepen voor alle betrokkenen bij seksueel misbruik) en Els Boonen, theatermaker, trainer en coach bij Call (Community for authentic leadership and learning), brachten samen een boeiende middag over de innerlijke dilemma's waarvoor een therapeut wordt geplaatst wanneer het gaat om seksueel misbruik.

Sauren beschouwt seksueel misbruik als een door het systeem georganiseerd fenomeen dat vele intergenerationele boodschappen in zich draagt. Ze legt de nadruk op het benaderen van het systeem vanuit een positie van het zoeken naar de dialoog, met respect voor de pijn van alle leden van het gezin en de pijn van de loyaliteiten in het bijzonder. De dynamiek van familie- en ouder-kindrelaties speelt bij uitstek een grote rol. Seksueel misbruik vindt in de

regel in eigen kring plaats. Het heeft ingrijpende gevolgen voor het leven van alle betrokkenen. Misbruik gaat vaak gepaard met een door meerdere gezinsleden gedragen geheimhouding en met angst voor de gevolgen.

Vandaag de dag is het aantal meldingen van seksueel misbruik verdubbeld in vergelijking met tien jaar geleden. Zo'n tien procent van alle kinderen in Nederland krijgt er op verschillende wijze mee te maken. Het taboe op het onderwerp is verminderd. Toch staat het aantal meldingen nog niet in verhouding met het aantal kinderen dat wordt misbruikt. Bovendien is er een verschuiving gaande in de aard en toedracht van de meldingen. Een groot deel van het aantal huidige meldingen blijkt bij onderzoek ongegrond, maar vormt de inzet bij een scheiding of andere onenigheid tussen de ouders.

Na deze korte introductie kijken we naar een videoregistratie van het door Boonen geregisseerde toneelstuk 'Stil even', over het gedrag en de afweer van het misbruikte kind. Het toneelstuk ontvouwt zich langzaam tot een drama. We zien een gewoon

gezin bezig met alle dagelijkse dingen. De gesprekken aan tafel gaan over niets bijzonders maar er vallen grote stiltes. Toch overheerst er een onheilspellende, niet-pluissfeer. Het gemis aan emotionele intimiteit in het gezin wordt steeds duidelijker. Ogenschijnlijk kabbelt het stuk door tot het spel tussen vader en dochter eindigt en overgaat in een tragedie waarin vader zijn seksuele behoeften bevredigt en dochter Tessa, weerloos, verdrietig en ontredderd wegvucht in haar eigen gedachten. We zijn na afloop allemaal stil.

Boonen verbreekt de stilte door ons te laten stilstaan bij onze gedachten en gevoelens. Ze introduceert een verbeeldingsoefening waarbij we een tekening maken die passend is bij het beeld en de gevoelens die de film oproept. Het resultaat is een aantal tekeningen die heel divers van formaat, kleur en voorstelling zijn. Daarna volgt een discussie over wat de beelden met ons doen. We komen tot de conclusie dat we het niet begrijpen. De beelden laten ons in verbijstering achter.

Sauren: 'Het begrijpen van incest in een gezin is niet ons doel, maar wat maakt deze beelden die bij ons opgeroepen worden bruikbaar? Wat doen ze met ons eigen innerlijk gesprek over onze eigen drijfveren

**...een onheilspellende
niet-pluissfeer...**

en loyaliteiten?' Ze verwijst naar het boek van Peter Rober over het innerlijk gesprek van de therapeut (2002). Rober vraagt zich af wat die innerlijke vrijheid is en hoe je daarin beperkt bent. De vraag is of de hulpverlener voldoende in staat is om

waardevrij te kijken.

Pas na acceptatie van onze gevoelens van verbijstering en het erkennen van onze

vooroordelen kunnen we over de grenzen van de schade die het kind wordt berokkend heen kijken.

Dan gaat Boonen aan de slag met meerzijdige partijdigheid. Iedere deelnemer leeft zich vijf minuten in: in het misbruikte kind, in de vader of in de moeder. We gaan terug naar de ontwikkeling van de eigen gewaarwording. Wat denken en voelen we als blijkt dat moeder toch bij vader blijft nadat het misbruik aan de oppervlakte is gekomen, wat vinden we ervan als vader zijn verantwoordelijkheid niet neemt? We betrappen ons op de gedachte dat we ons niet kunnen voorstellen dat moeder het niet geweten heeft. Zou ze het gezin op deze manier bij elkaar willen houden? Wat doet dat met ons als hulpverlener en hoe houdt zich dat tot onze taak als hulpverlener? Als wij daar al zo'n moeite mee hebben, hoe zal het kind zich dan niet voelen dat voor haar veiligheid afhankelijk is van haar ouders?

Het kind dat zich door moeder niet gesteund heeft gevoeld?

Als laatste gaan we aan de slag met de hulpverlener. We mogen al onze gedachten projecteren op zeventien hulpverleners voorin de zaal. Prompt worden deze door de rest van de zaal bestookt met al-

les wat ze zouden kunnen doen in de behandeling van het gezin.

De hulpverleners raken bevangen door een lichte paniek, verdriet, onmacht en een gevoel van overvraagd worden: waar moet ik beginnen en hoe? De gedachten van de zaal: prioriteiten stellen, eerst zorgen dat het misbruik stopt, de veiligheid van het kind staat voorop. Daarna kun je aandacht besteden aan de schade bij het kind, en zo snel mogelijk, met behulp van moeder en vader. Dan ontstaat er ruimte om de vorige en komende generaties in de behandeling te betrekken. De belangrijkste keuzes in de verdere aanpak betreffen vragen als: wanneer en in welke samenstelling van het gezin en met welke hulpbronnen ga je verder? De onderliggende vraag voor de langere termijn is of de verbinding kan worden hersteld.

Boonen: 'Stel je al die opdrachten en maatschappelijke boodschappen voor waar je als hulpverlener voor staat en ga dan terug naar je oorspronkelijke beeld.' Misbruik is een complex en beladen onderwerp.

Het gaat erom dat wij ons bewust zijn van onze eigen kleur, beeld, mening en geschiedenis om ons innerlijk gesprek te kunnen filteren.

De sectie Contextuele therapie heeft een middag georganiseerd die dank-

zij de betrokken inleiders en geholpen door de indringende video-representatie de betekenis van seksueel mis-

bruik in een gezin haarscherp in de ruimte aanwezig deed zijn. Zelf bekwam ik halverwege de middag enig ongeduld. Mijn innerlijk gesprek: dit is de start en nu? We staan aan het begin van een behandeling. Ik miste een verdere theoretische onderbouwing van seksueel misbruik en een verbinding tussen veelzijdig partijdig werken als uitgangspunt met nieuwe behandelvormen bij seksueel misbruik. Een middag is ook zo om. Wel vond ik het – in het kader van het thema van de middag – een goede keuze om eigen gedachten en gevoelens van de therapeut te visualiseren op een speelse en creatieve wijze. Seksueel misbruik zet alle gemoederen op zijn kop en stelt ons als behandelaar voor een grote opgave. Niet zoeken naar patronen die de eigen theorieën van de therapeut bevestigen, is een van de moeilijkste opgaven in therapie. Misschien wel het moeilijkst in een beladen onderwerp als dit. Zonder

*...bekroop me enig
ongeduld...*

een gesprek met eigen gedachten en gevoelens is het voor de therapeut haast onmogelijk om vanuit een meerzijdig partijdig uitgangspunt het contact aan te gaan met het gezin waarin seksueel misbruik plaatsvindt.

Liesbeth van der Leeuw

Liefde en lust door de levensfasen heen

Studiedag van de sectie Partnerrelatietherapie van de NVRG, 13 november 2009 te Amersfoort.

Deze dag was al lang van te voren aangekondigd en volgeboekt. Samen met een honderdtal collega's ging ik mijn oor te luisteren leggen bij twee goed ingevoerde seksuologen. Deze studiedag zou niet alleen gaan over liefde en lust, maar ook over seks, door de levensfasen heen.

Psycholoog en seksuoloog Marianne Emmelkamp beet de spits af met de introductie van het Onvredekwaadrant en de Responsecyclus, twee belangrijke instrumenten in het werk met cliënten met seksuele problemen. Het Onvredekwaadrant biedt een houvast om seksuele problemen

Literatuur

Rober, P. (2002). *Samen in therapie: gezins-therapie als dialoog*. Leusden: Acco.

vanuit verschillende gezichtspunten te bespreken. Met behulp van dit kwadrant wordt gekeken naar lichamelijkheid, techniek en individuele geschiedenis, maar ook naar de systeemcomponent, zoals de plaats en betekenis van seks in de relatie. Om een volledig beeld te krijgen is het belangrijk tot in detail door te vragen. Behandelaars denken al snel indiscreet te zijn, terwijl cliënten dat zelf meestal niet zo ervaren. Niet bang zijn dus en gewoon doorvragen, was Emmelkamps advies.

De Responsecyclus bestaat uit een grafiek. De horizontale as van deze grafiek geeft de tijd weer, de